

Spis treści

Contents 11

Wprowadzenie 15

Rozdział 1. Polskie kontakty gospodarcze ze światem do XX wieku 23

Część pierwsza. ZABORY 1901–1918 39

Rozdział 2. Zależność gospodarcza ziem polskich od państw rozbiorowych (1901–1913) 41

Zabór rosyjski 43

Zabór pruski 48

Zabór austriacki 52

Pozycja ziem polskich na tle innych krajów i stopień ich ekonomicznej dezintegracji 54

Rozdział 3. Straty gospodarcze podczas pierwszej wojny światowej (1914–1918) 62

Część druga. DRUGA RZECZPOSPOLITA 1918–1945 69

Rozdział 4. Kształt odbudowanej gospodarki narodowej 71

Scalanie gospodarki ziem polskich 73

Główne zasady polityki gospodarczej w latach międzywojennych 74

Koncepcje polityki ekonomicznej w latach międzywojennych 79

Ewolucja zagranicznej polityki ekonomicznej 81

Rozwiązania w sferze pieniężnej i ich wpływ na stosunki z zagranicą 87

Polityka traktatowa 95

Rozdział 5. Stosunki gospodarcze z zagranicą (1918–1939) 99

Dynamika handlu zagranicznego 99

Stosunki handlowe z Niemcami i ZSRR 106

Problemy polskiego handlu bronią 111

Transgraniczny ruch kapitału i bilans płatniczy 112

Przewyższanie dysproporcji międzyregionalnych 120

Emigracja zarobkowa 123

Związki gospodarcze z Wolnym Miastem Gdańsk 125

Rozwój infrastruktury handlu zagranicznego 127

Próba bilansu 131

Rozdział 6. Zniszczenia podczas drugiej wojny światowej (1939–1945) 138

Rozdział 7. Ekonomiczny wymiar zmiany granic kraju w 1945 roku 155

Część trzecia. PRL 1945–1989 163

Rozdział 8. Ogólna charakterystyka stosunków gospodarczych z zagranicą w PRL 165

Zasady ustroju gospodarczego 165

Planowanie handlu zagranicznego 169

Rozwiązania systemowe sprzyjające autarkii 173

Ogólne zasady obrotu walutowego 174

Członkostwo w RWPG 175

Stosunki handlowe z Zachodem 178

Rozdział 9. Powojenna odbudowa i okres przejściowy (1945–1948) 182

Ogólne założenia polityki gospodarczej bezpośrednio po wojnie 183

Instytucjonalne warunki prowadzenia handlu zagranicznego 185

Obroty handlu zagranicznego i ich struktura 187

Stosunki z ZSRR 190

Pomoc UNRRA 194

Stosunki handlowe z krajami zachodnimi 197

Problem odszkodowań wojennych 199

Obrót walutowy i banki dewizowe 200

Odrzucenie planu Marshalla 201

Rozdział 10. Zwrot ku autarkii (1949–1955) 205

Zmiana ogólnej polityki ekonomicznej 206

Nowa rola handlu zagranicznego 207

Zakończenie tworzenia systemu państwowego handlu zagranicznego 209

Wielkość obrotów handlowych i ich struktura 210

Dominacja zastosowań technologii radzieckiej 214

Początki RWPG 215

Rozbudowa przemysłu zbrojeniowego 216

Stosunki handlowe z Zachodem 218

Polityka walutowa 219

Rozdział 11. Ograniczone poszerzenie kontaktów ze światem (1956–1970) 222

Polski Październik w gospodarce 224

Popaździernikowe porozumienia z ZSRR i USA 228

Poziom i struktura obrotów 230

Aktywizacja RWPG 236

Kontakty gospodarcze z Zachodem 239

Członkostwo w GATT 240

Obrót walutowy i kurs złotego 242

Rozszerzenie eksportu wewnętrznego 242

Program „selektywnego rozwoju” i wdrożenie cen transakcyjnych 243

Rozdział 12. Szybki wzrost handlu dzięki kredytom zagranicznym (1971–1981) 249

- Pogrudniowa polityka gospodarcza 251
- Mechanizm zadłużania się za granicą 253
- Poziom obrotów handlowych 254
- Rozmiary długu zagranicznego 260
- Polityka walutowa 265
- Program poszerzenia związków z ZSRR 266
- Stosunki gospodarcze z Zachodem 268
- Eksport wewnętrzny i prywatny obrót walutowy 269
- Zakupy licencji 270
- Zmiany w organizacji handlu zagranicznego 271
- Załamanie gospodarcze na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych 272

Rozdział 13. Trudna sytuacja płatnicza kraju zadłużonego (1982–1989) 276

- Sankcje gospodarcze Zachodu po wprowadzeniu stanu wojennego 277
- Ograniczona reforma gospodarcza 279
- Polityka kursowa 282
- Stan obrotów handlowych 286
- Obsługa długu zagranicznego 292
- Pierwsze inwestycje zagraniczne w Polsce 296
- Zmiany systemowe u kresu PRL 297

Rozdział 14. Próba bilansu 300

- Udział Polski w handlu międzynarodowym 300
- Otwarcie gospodarki polskiej na świat 302
- Główne tendencje strukturalne w handlu zagranicznym 304
- Sektor eksportowy w polskiej gospodarce 307
- Stosunki gospodarcze z ZSRR 310
- Techniczna infrastruktura handlu zagranicznego 321
- Migracje zagraniczne ludności 323
- Uwagi końcowe 325

Część czwarta. TRZECIA RZECZPOSPOLITA 1989–2000 337

Rozdział 15. Zmiana ustroju i nowa postać stosunków ekonomicznych z zagranicą (1989–2000) 339

- Budowa instytucji gospodarki rynkowej 342
- Instrumenty polityki handlowej 346
- Ogólna sytuacja gospodarcza i poziom obrotów handlowych 352
- Wybór odmiany systemu rynkowego 374
- Problemy handlu surowcami energetycznymi 377
- Wolne obszary celne i specjalne strefy ekonomiczne 381
- Przekształcenia infrastruktury technicznej handlu zagranicznego 383

Rozdział 16. Złoty pieniądzem wymiernalnym 389

Redukcja długu zagranicznego 389

Poziom kursu złotego 391

Wymienialność pieniądza i przepływ kapitału 397

Inwestycje zagraniczne w Polsce 400

Rozdział 17. Polska w międzynarodowych ugrupowaniach i organizacjach ekonomicznych 409

Układ stowarzyszeniowy 409

Przygotowania do członkostwa w Unii Europejskiej 422

Pomoc w ramach programu PHARE 432

Członkostwo w WTO, OECD i innych organizacjach międzynarodowych 434

Współpraca z Międzynarodowym Funduszem Walutowym i Bankiem Światowym 437

Rozdział 18. Miejsce Polski w świecie pod koniec XX wieku 443

Globalizacja gospodarki światowej 443

Statystyczny obraz pozycji kraju 446

Konkurencyjność międzynarodowa gospodarki Polski 452

Pozycja sektora wiedzy 457

Rozdział 19. Początek nowego wieku (2001–2010) 467

Obroty handlowe i bilans płatniczy 468

Członkostwo w Unii Europejskiej 475

Innowacyjność i konkurencyjność 480

Bibliografia 487

Summary 507

Spis tablic 509

Contents

Introduction 15

Chapter 1. Poland's international economic relations before 20th century 23

Part One. THE PARTITONED COUNTRY 1901–1918 39

Chapter 2. The dependence of Polish territories on partitioning states (1901–1913) 41

Russian partition 43

Prussian partition 48

Austrian partition 52

Relative position of Polish territories and their economic disintegration 54

Chapter 3. Economic losses during the World War I (1914–1918) 62

Part Two. THE SECOND POLISH REPUBLIC 1918–1945 69

Chapter 4. The Polish economy after the reconstitution of the state 71

Fusion of Polish territories 73

Economic policy in the inter-war period 74

Controversies in economic policy after the World War I 79

Evolution of the foreign economic policy 81

Monetary arrangements and their impact on foreign relations 87

Bilateral treaties 95

Chapter 5. Foreign economic relations (1918–1939) 99

Trade flows dynamics 99

Trade relations with Germany and the USSR 106

Trade in armaments 111

Cross-border capital flows and balance of payments 112

Mitigation of regional disparities 120

Emigration 123

Economic ties with Free City of Danzig 125

Development of foreign trade infrastructure 127

Assessment 131

Chapter 6. World war II damages (1939–1945) 138

Chapter 7. Economic effect of changing state borders in 1945 155

Chapter 8. General characteristic of foreign economic relations under communism 165

Fundamental economic arrangements	165
Foreign trade planning	169
System arrangements in favor of autarky	173
Currency Regime	174
Membership in the Comecon	175
Trade relations with the West	178

Chapter 9. After-war recovery and interim period (1945-1948) 182

General economic policy after the war	183
Institutional framework of foreign trade	185
Foreign trade flows and structure	187
Relations with the USSR	190
UNRRA relief	194
Trade with western bloc countries	197
War reparations problem	199
Foreign exchange operations and banks	200
Rejecting the Marshall Plan	201

Chapter 10. Shift towards autarky (1949-1955) 205

Reshaping general economic policy	206
New position of foreign trade	207
Completing the state trading system	209
Trade flows and their structure	210
Domination of Soviet technology applications	214
First years of the Comecon	215
Expansion of the arms industry	216
Trade relations with the West	218
Foreign exchange policy	219

Chapter 11. Partial widening of economic ties with the world (1956-1970) 222

The Polish October and the economy	224
Economic agreement with the USSR and the USA	228
Trade level and structure	230
Activation of the Comecon	236
Economic exchange with the West	239
Membership in the GATT	240
Foreign currency operations and zloty's exchange rate	242
Growth of internal exportation	242
So called selective development programme and transaction prices implementation	243

Chapter 12. Rapid trade flows growth due to foreign credits (1971-1981) 249

Economic policy after October 1970	251
Foreign indebtedness mechanism	253

Trade turnover level	254
Foreign debt	260
Foreign exchange policy	265
Program of widening relations with the USSR	266
Economic relations with the West	268
Internal exportation and private exchange turnover	269
Purchases of licenses	270
Changes in foreign trade firms	271
Economic collapse in late seventies and early eighties	272

Chapter 13. Problems of the highly indebted country (1982–1989) 276

Economic sanctions of the West after introducing the martial law	277
Partial economic reform	279
Foreign exchange policy	282
Trade flows level	286
Foreign debt service	292
First foreign investment in Poland	296
New system arrangements in the last years of communism	297

Chapter 14. Performance assessment 300

Poland's share in international trade	300
Opening up of the Polish economy	302
Main trends in foreign trade structure	304
Exporting sector of the economy	307
Economic relations with the USSR	310
Technical infrastructure of foreign trade	321
Emigration	326
Final remarks	325

Part Four. THE THIRD POLISH REPUBLIC 1989–2000 337

Chapter 15. New economic system and foreign economic policy (1989–2000) 339

Introducing market system institutions	342
Trade policy instruments	346
General economic performance and trade flows	352
Choosing the model of the market system	374
Problems of trade in oil and natural gas	377
Customs areas and special economic zones	381
Changing foreign trade infrastructure	383

Chapter 16. Zloty as a convertible currency 389

Foreign debt reduction	389
Foreign exchange level	391
Zloty's convertibility and capital flows	397
Foreign investments in Poland	400

Chapter 17. Poland's membership in international economic blocs and organizations	409
EU association agreement	409
Preparing for the EU membership	422
PHARE assistance programme	432
Membership in the WTO, OECD and other international organizations	434
International Monetary Fund and the World Bank Partnership	437
 Chapter 18. Poland's position at the end of the 20th century	 443
Globalization of the World Economy	443
Statistical data on country's international position	446
International competitiveness of Polish economy	452
High technologies sector	457
 Chapter 19. The beginning of new century (2001–2010)	 467
Trade flows and balance of payments	468
Membership in the European Union	475
Innovations potential and competitiveness	480
 Bibliography	 487
Summary	507
List of tables	509

Leszek J. Jasiński, prof. dr hab., pracuje w Instytucie Nauk Ekonomicznych PAN, na Politechnice Warszawskiej i w Centrum Europejskim Natolin. Autor m.in.: *Perspektywy integracji. Polska a Unia Europejska* (1998), *Polska polityka kursowa w okresie umacniania się systemu rynkowego 1990–1998* (1999), *Integracja regionalna w warunkach globalizacji gospodarki światowej* (2000), *Spójność ekonomiczna regionów Polski na tle krajów Unii Europejskiej* (2005), *Podstawy funkcjonowania gospodarki światowej* (2007), *Myślenie perspektywiczne. Uwarunkowania badania przyszłości typu foresight* (2007), *Nobel z ekonomii. Poglądy laureatów w zarysie* (2008), *Podstawy makroekonomii* (2008), *Podstawy mikroekonomii i finansów* (2009).

Publikacja jest pierwszą monografią opisującą całość zagadnień składających się na relacje gospodarcze Polski z resztą świata w okresie rozbiorów na początku XX wieku, w Drugiej Rzeczypospolitej, w PRL i w pierwszych latach Trzeciej Rzeczypospolitej. Przedmiotem badań stał się handel zagraniczny, handel usług, powiązania kapitałowe z zagranicą, transgraniczna mobilność pracy, obecność w organizacjach międzynarodowych, kooperacja przemysłowa i współpraca naukowo-techniczna. Autor stara się znaleźć odpowiedź na pytanie, jak polskie dokonania gospodarcze i budowa pozycji międzynarodowej powinny być odbierane na tle osiągnięć innych krajów, a zwłaszcza naszych bliskich partnerów i sąsiadów. Książka warta polecenia ze względu na wartości merytoryczne, komunikatywność języka przekazu, ale przede wszystkim dlatego, że stanowi kompendium wiedzy o polskich międzynarodowych kontaktach gospodarczych w XX wieku.

prof. Zofia Wysokińska